

Det svære valg

Om kort tid skal danskerne til valg og dermed afgøre, hvem der skal lede Danmark i en tid, som hele folketingsalen kan enes om at kalde vanskelig. Den aktuelle situation er blevet karakteriseret som den mest kritiske siden Anden Verdenskrig. Der er ret åbenlyse paralleller mellem 1930'ernes Europa og nutiden. Aktørerne er udskiftet, men problemstillingerne er langt henad vejen de samme.

Hvorfor kan vi ikke bare være tilfredse med de grænser, der er fastlagt? Hvorfor skal store lande være endnu større, og hvorfor skal så mange unge mennesker dø i krig, når man i stedet kunne vælge at leve i fred og fordragelighed? Man skal jo bare holde op med at bekrige hinanden, men det er tydeligvis ikke helt så enkelt. Lige bag nutiden gemmer der sig en historisk baggrund, som ofte vækker stærke følelser og holdninger, der kan være vidt forskellige, alt efter hvilken side af hegnet man befinder sig på. Holdningerne har som regel været der hele tiden, men krige og kriser gør alting tydeligere, fordi det tvinger alle til at tage stilling. Man må træffe et valg.

Under Anden Verdenskrig var der mange mennesker, der traf svære valg. Nogle var drevet af fædrelandskærlighed. Man kunne ikke bare lade stå til, og så gik man ind i modstandsbevægelsen. De danske krigssejleres indsats var på ingen måde mindre, men deres indgangsvinkel var en anden. Da de ved Danmarks besættelse pludselig ikke kunne vende hjem, var der i en vis forstand ikke noget valg. Kun ved at indtræde i allieret tjeneste kunne de bidrage til at genetablere en fredelig verden. Kun ved at sejle kunne de gøre sig håb om at vende hjem igen. Det afgjorde valget.

Angsten og uvisheden var den faste følgesvend både om bord og derhjemme. Ingen vidste, hvad næste minut ville bringe, men arbejdet skulle gøres. Maskinmester Knud Erik Madsen, som blev en af Marstals længstlevende krigssejlere, udtrykte det sådan: "De er bange, meget bange, men alligevel gør de ting, der skal gøres. Det er meget sjældent, at du ser en mand, der smider tingene fra sig." Knud Erik Madsen talte om krigssejlerne i tredje person, men han var selv en af dem, og erfaringerne var hans egne. Det krævede et ufatteligt mod.

Det samme kan man i høj grad sige om medlemmerne af modstandsbevægelsen. Efter den 29. august 1943 var døden den sandsynligste konsekvens af en afsløring. Men modstandsbevægelsen ophørte ikke af den grund, for modstandsfolkene havde truffet et valg. De valgte at kæmpe for deres fædreland.

Sammen med en anden modstandsmand blev Lars Bager Svane skudt i Ryvangen den 29. april 1944, bare 25 år gammel. Han var født og opvokset i Marstal, men efter sin konfirmation flyttede familien til Sjælland, og under krigen involverede han sig i modstandskampen. En af de andre i gruppen viste sig at være stikker og gik direkte til Dagmarhus og fortalte, hvad han vidste. Svane blev dømt for spionage, og to timer før henrettelsen skrev han til sin mor:

"Elskede Mor! Så kom de – kl. er 3, jeg har 2 timer tilbage at leve i. Jeg er så ung, så jeg mente, der var så meget for mig at leve for, men jeg er ikke bange for at dø; jeg vidste risikoen, jeg løb, da jeg begyndte på arbejdet. Danmark vil hurtigt glemme mig, men jeg fortryder ikke, hvad jeg har gjort for mit elskede land. Mange vil sikkert følge efter mig, men en skønne dag er Danmark atter frit, og så har det ikke været forgæves. Garden kan dø, men den vil aldrig forgå."

Lars Bager Svane døde – i lighed med alle de andre ofre i krigen – for sit fædreland. Det siger sig selv, at han havde håbet på noget andet, men han havde erkendt det samme, som den jævnaldrende Niels Fiil fra Hvidstensgruppen skrev i sit afskedsbrev små to måneder senere: "Nogle af os må dø for at andre kan leve."

Netop den erkendelse blev helt bogstavelig for Niels Hansen Christensen. Han var skibsfører på S/S H. H. PETERSEN af Marstal, hvor tidligere nævnte Knud Erik Madsen var maskinmester. Hele besætningen overlevede, da H. H. PETERSEN blev minesprængt. Alle kom ud igen med andre skibe. Kaptajn Christensen blev fører af to andre skibe, før han i marts 1944 forliste med S/S SVAVA på rejse fra Newcastle til London. Der blev sejlet i konvoj, og der opstod en kollision, som forårsagede så store skader, at skibet sank meget hurtigt. Fem mand omkom – kaptajn Christensen var en af dem. En ung fyrbøder havde nemlig ikke fået fat i sin redningsvest, men den 61-årige kaptajn Christensen gav fyrbøderen sin vest og sagde: ”Du er en ung mand og har livet for dig.”